

**КУЛЬТУРОВІДПОВІДНЕ
УПРАВЛІННЯ ДОШКІЛЬНОЮ
ОСВІТОЮ ЯК УМОВА
ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Монографія

Глухів-2016

Міністерство освіти і науки України
Глухівський національний педагогічний університет
Імені Олександра Довженка

**КУЛЬТУРОВІДПОВІДНЕ УПРАВЛІННЯ
ДОШКІЛЬНОЮ ОСВІТОЮ ЯК УМОВА
ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Монографія

Глухів:
РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка
2016

УДК 371.1:372
ББК 74.14
П 56

Рекомендовано до друку рішенням ученої ради Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (протокол №13 від 29 червня 2016 р.)

Рецензенти:

Гавриш Н. В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка.

Хроленко М. В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики викладання природничих дисциплін Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Колектив авторів:

І. Г. Данильченко (3.3), Г. П. Кузнецова (3.1; 4.4), О. І. Курок (4.2), Г. В. Луценко (4.1), Т. В. Марєєва (3.2), Т. О. Пономаренко (загальна редакція; 1.1; 1.2; 1.3; 1.4; 2.1; 2.2; 2.3), С. А. Тітаренко (4.3).

Культуровідповідне управління дошкільною освітою як умова ефективного розвитку дітей дошкільного віку : моногр. /
П 56 І. Г. Данильченко, Г. П. Кузнецова, О. І. Курок та ін.; за заг. ред. Т. О. Пономаренко. – Глухів : РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка, 2016. – 204 с.

У монографії досліджено проблему культуровідповідного управління дошкільною освітою як умову ефективного розвитку дітей дошкільного віку. Проаналізовано методологічні й теоретичні засади управління дошкільною освітою. Висвітлено особливості формування управлінської культури керівників як умови якості дошкільної освіти. Розкрито особливості формування компонентів управлінської культури фахівців у сфері освіти дітей дошкільного віку. Розглянуто питання управління діяльністю дошкільного навчального закладу в аспекті її ефективності.

Монографія орієнтована на фахівців у галузі управління освітою дошкільників, а також на науковців, викладачів, студентів вищих педагогічних навчальних закладів, усіх, хто займається або цікавиться проблемами культуровідповідного управління якістю дошкільної освіти.

УДК 371.1:372
ББК 74.14

© І. Г. Данильченко, Г. П. Кузнецова, О. І. Курок, Г. В. Луценко, Т. В. Марєєва, Т. О. Пономаренко, С. А. Тітаренко, 2016
© Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2016

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ Й ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ДОШКІЛЬНОЮ ОСВІТОЮ	6
1.1. Термінологічний аналіз поняттєвого поля дослідження	6
1.2. Методологічні підходи до управління освітою дітей дошкільного віку	17
1.3. Характеристика компонентів системи управління в галузі дошкільної освіти	30
1.4. Управління освітньою діяльністю як умова якості дошкільної освіти	36
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ КЕРІВНИКІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК УМОВА ЇЇ ЯКОСТІ	59
2.1. Формування управлінської культури керівників дошкільної освіти: історичний аспект	59
2.2. Аналіз підходів до визначення змісту поняття «управлінська культура керівників дошкільної освіти»	69
2.3. Формування управлінської культури керівників дошкільної освіти на засадах упровадження технології педагогічного менеджменту	82
РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ КОМПОНЕНТІВ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	108
3.1. Соціокультурний підхід у підготовці майбутнього фахівця освітньо-управлінської галузі	108
3.2. Створення позитивного професійного іміджу вихователя дошкільного навчального закладу як умова формування його управлінської культури	111
3.3. Формування мовленнєвої культури як складової управлінсько- педагогічної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти	134
РОЗДІЛ 4. УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК УМОВА ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ	151
4.1. Теоретико-методологічні засади управління діяльністю педагогічного колективу	151
4.2. Управління як чинник удосконалення фізичного виховання в сучасному дошкільному навчальному закладі	166
4.3. Забезпечення позитивного психологічного клімату в дошкільному навчальному закладі як чинник ефективності професійної діяльності педагогічних працівників	177
4.4. Мовленнєвий етикет у сфері соціальної та управлінсько- педагогічної комунікації	190
ВИСНОВКИ	202

ПЕРЕДМОВА

У сучасному вітчизняному суспільстві на новому етапі політичного, соціального, економічного розвитку, постає гостра потреба в удосконаленні системи освітньої галузі, зокрема й суспільної дошкільної освіти. Виникає потреба у високопрофесійних фахівцях для сфери освіти дітей дошкільного віку, здатних ефективно працювати в умовах сучасних, досить складних соціальних та освітніх реалій.

Водночас результати аналізу нормативно-правових, інструктивно-методичних джерел, наукових праць, педагогічної практики свідчать, що управлінська діяльність у сфері дошкільної освіти нерідко здійснюється без урахування сучасного рівня розвитку теорії й практики освітнього менеджменту, тенденцій розвитку вітчизняної та зарубіжної освіти. Постає потреба у мінімізації дисбалансу між управлінською освіченістю майбутніх та чинних керівників дошкільної освіти та їхньою професійною управлінсько-педагогічною компетентністю. Актуалізується необхідність орієнтування управлінської діяльності керівників на нову культуровідповідну модель. Виникає потреба у менеджерах дошкільної освіти, зорієнтованих на досягнення рівня «акме», тобто вершин професійного стану, основними показниками якого є професіоналізм, креативність, актуалізація всіх компонентів людського «само» (самоосвіта, саморозвиток, самовдосконалення, само актуалізація тощо), управлінська культура, здатність здійснювати управлінську діяльність у культурному контексті.

Зазначені чинники уможливили окреслення підгрунтя для розроблення змісту монографії, в якій здійснено спробу теоретико-методологічного, науково-методичного обґрунтування особливостей формування управлінської культури керівників дошкільної освіти, їхньої культуровідповідної управлінської діяльності й визначення деяких способів її актуалізації в умовах дошкільного навчального закладу.

У першому розділі монографії – «Методологічні й теоретичні засади управління дошкільною освітою» – подано термінологічний аналіз поняттєвого поля дослідження; сутність методологічних підходів до управління освітою дітей дошкільного віку; характеристику компонентів системи управління в галузі дошкільної освіти; особливості управління освітньою діяльністю як умову якості дошкільної освіти.

У другому розділі – «Формування управлінської культури керівників дошкільної освіти як умова її якості» – висвітлено проблему формування управлінської культури керівників дошкільної освіти в контексті історії; аналіз підходів до визначення змісту понять «управлінська культура керівників дошкільної освіти», «культура управління керівників дошкільної освіти»; особливості формування управлінської культури керівників дошкільної освіти на засадах

упровадження технології педагогічного менеджменту.

Третій розділ – «Формування компонентів управлінської культури фахівців дошкільної освіти» – стосується аналізу проблем соціокультурного підходу в підготовці майбутніх фахівців освітньо-управлінської галузі; створення позитивного професійного іміджу вихователя дошкільного навчального закладу як умови формування його управлінської культури; формування мовленнєвої культури як складової управлінсько-педагогічної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти.

У четвертому розділі – «Управління діяльністю дошкільного навчального закладу як умова ефективності його діяльності» – розкрито теоретико-методологічні засади управління діяльністю педагогічного колективу; сутність управління як чинника вдосконалення фізичного виховання в сучасному дошкільному навчальному закладі; питання забезпечення позитивного психологічного клімату в дошкільному навчальному закладі як чинника ефективності професійної діяльності педагогічних працівників; особливості застосування мовленнєвого етикету у сфері соціальної та управлінсько-педагогічної комунікації.

Сподіваємось, що опрацювання матеріалів монографії сприятиме підвищенню рівня управлінської праці майбутніх і чинних фахівців дошкільної освіти, становленню, вдосконаленню їх управлінської культури, культури їхньої управлінської діяльності, підвищенню рівня якості освіти дошкільнят, успішному розвитку кожної дитини.

Професор Т. О. Пономаренко

ВИСНОВКИ

Реформування дошкільної освіти в Україні зумовлює зростання вимог до особистісно-професійного рівня майбутніх та чинних керівників дошкільних навчальних закладів. Основним видом діяльності керівників є управлінська діяльність, ефективність якої визначається рівнем сформованості їх управлінської компетентності, управлінської культури, культури управління. У період демократизації вітчизняного соціуму особливої актуальності набуває «суб'єктність» керівника, який повинен уміти брати на себе відповідальність, орієнтуватися на цінності, потреби, інтереси всіх учасників освітнього процесу, сприймати їх як повноцінних партнерів в умовах співробітництва, створювати умови для їх самореалізації, забезпечувати комфортний емоційний клімат у педагогічному колективі.

Разом з тим аналітики роблять невтішні висновки щодо низької готовності більшості управлінців до результативної професійної діяльності, ефективного прийняття управлінських рішень. Актуальності набуває проблема дефіциту управлінської культури, управління дошкільною освітою в контексті культури.

На нашу думку, в найбільш загальному вигляді управлінську культуру керівників дошкільної освіти можна визначити як інтегровану, складну за змістом, соціально зумовлену якість особистості управлінця, що синтезує значну кількість особистісних та професійних характеристик, охоплює педагогічні цінності, мотиви, спеціальні знання, уміння й навички, особистісні якості, призначені для актуалізації в практиці творчої управлінської діяльності з метою підвищення її ефективності, оптимізації педагогічного процесу, розвитку дитини дошкільного віку.

Культура управління – це інтегративна характеристика управлінської діяльності керівника дошкільної освіти, яка є частиною його професійної культури й становить таку сукупність особливостей індивідуально-творчого управління, що забезпечує ситуацію пошуку нових механізмів реалізації управлінських функцій з метою досягнення нових якісних показників у розвитку освітнього процесу, вихованні дошкільників.

Зміст поняття «управлінська культура» близький до суті дефініції «культура управління», однак вони не тотожні, не ідентичні. Перше визначає професійно-особистісні якості керівника, друге – особливості його управлінської діяльності. При безперечному визнанні відносності такого розподілу управлінська культура обумовлює культуру управління.

Для керівників дошкільної освіти вкрай важливим є усвідомлення того, що управлінська діяльність у контексті культури є високопрофесійним, творчим процесом, її результати мають унікальний,

творчий характер, регуляція професійних відношень обумовлюється сукупністю загальнолюдських, національних, освітніх цінностей та особистісно зорієнтованих способів діяльності.

Керівникові необхідно вміти створювати модель системи управління в контексті культури, актуалізувати її в безпосередній управлінській практиці, забезпечувати її діалогічний характер, попереджувати відчуження між суб'єктами управлінської системи, підпорядковувати їхні зусилля досягненню цілей, орієнтованих на забезпечення якості дошкільної освіти.

Таким чином, організація цілісного процесу формування управлінської культури майбутніх і чинних керівників дошкільної освіти, здатних здійснювати культуровідповідну управлінську діяльність, є винятково важливим завданням неперервної педагогічної освіти.

Представлене дослідження закладає основи наукового розроблення проблеми формування управлінської культури, культури управління керівників освіти дітей дошкільного віку. Подальші наукові дослідження необхідно зосередити на вивченні інноваційних технологій формування здатності керівників здійснювати управлінську діяльність у галузі дошкільної освіти в контексті культури.

Професор Т. О. Пономаренко

Наукове видання

**Данильченко Ірина Григорівна
Кузнецова Галина Петрівна
Курок Олександр Іванович
Луценко Григорій Васильович
Марєєва Тетяна Вікторівна
Пономаренко Тетяна Олександрівна
Тігаренко Світлана Анатоліївна**

**КУЛЬТУРОВІДПОВІДНЕ УПРАВЛІННЯ
ДОШКІЛЬНОЮ ОСВІТОЮ ЯК УМОВА
ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Монографія

**За загальною редакцією
Пономаренко Тетяни Олександрівни**

Підп. до друку 23.11.2016.
Формат 60x84/16. Умов. друк. арк. 11,86. Тираж 40 пр. Зам. №3043
Облік.-вид. арк. 13,42. Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Видавництво Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка.
41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Києво-Московська, 24,
тел/факс (05444) 2-33-06.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи СМв №046 від 16 червня 2014 року

Видруковано у редакційно-видавничому відділі
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка.
41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Києво-Московська, 24,
тел/факс (05444) 2-33-06.